

Huomioita suomentajain kielestä.

Kielentarkastaja joutuu usein tekemään sen huomion, että käännös ei täytä edes sitä ensimmäistä vaatimusta, että alkuteksti on oikein tulkittu. Nykyruotiskin osoittautuu monesti suomentajalle vaikeaksi, niin että syntyy pahoja käännösvirheitä. Huolimattomuus voi tietenkin niitä myös aiheuttaa.

Muutamia esimerkkejä vääristä käännöksistä, joita olen tullut merkinneeksi muistiin:

Tänään vähän aikaa sitten *olin käymässä* tyttökoulun johtajattaren luona (I dag för en stund sedan *hade jag varit af föreståndarinnan för fruntimmersskolan*: — — *kävi* tyttökoulun johtajattar luonani).

Hänestä *tuli* kuningattaren ensimmäinen suosikki (Han *förblev* drottningens första gunstling: Hän *pysyi* kuningattaren ensimmäisenä suosikkina).

Tapausten ehkä enemmistön[1] hermostuneisuusvaivat ovat käsitettävät

tarkoituksettomiksi reaktiotavoiksi (De nervösa besvärerna måste kanske i det stora flertalet fall uppfattas som *oändamålsenliga* reaktionssätt: Enimmissä tapauksissa hermoaivat lienee käsitettävä *epätarkoituksenmukaisiksi* reaktiotavoiksi).

»Aminan uni» voi hänen omien lausuntojensa ohella *muuten* olla omiaan valaisemaan runoilijan häneen kohdistuneen rakkauden äkkinäisesti leimahtavaa ja episodintapaista piirrettä (Aminas dröm kan därjämte vid sidan av hans egna *uttalanden i övrigt* tjäna att belysa det häftigt upplammande, episodartade i hans kärlek till henne; oikea ja ymmärrettävä suomennos olisi esim. seuraava: »Aminan uni» voi Runebergin muiden lausuntojen ohella olla omiaan valaisemaan sitä äkillisyyttä ja episodimaisuutta, mikä oli ominaista runoilijan Emilie Björksténia kohtaan tuntemalle rakkaudelle).

Uusi tehdas perustettiin Kauppiaan- ja Sepänkadun kulmataloon (i ett hörnhus vid Köpmans- och Smedjegatorna: Kauppiaan- ja Pajakadun kulmassa olevaan taloon).

Uudenvuoden päivänä saamansa *sydänhalvauksen* jälkeen hän alkoi hitaasti riutua (*sloganfall* = *halvaus*; kääntäjä ei ole tullut ajatelleeksi, että sydänhalvaus vie heti hengen).

Ruotsalaisen tekstin *Rhenpfalz* on oleva suomennoksessa *Reinin-Pfalz* tai mieluummin *Ala-Pfalz*.

Liian sananmukaista suomentamista, joka toisinaan on voinut johtua siitä, että alkutekstiä ei ole ymmärretty (mm. merkitys- ja käännöslainoja):

Ylipäällikön *kansaa* säästävä taktiikka (ruots. *folk* on tässä yhteydessä *miehet*).

Kansan *kukoistus*, sen parhaimmat sotilaat (*blomman av landets folk*, *dess största krigare*: kansan *parhaimmist*o, sen suurimmat sotilaat).

Muinaisen kotini rauniot (ruinerna av mitt *forna* hem: *entisen* k.r.).

Sydämen äkillinen heikontuminen, tila, jossa *elämä* saattaa olla uhattuna (ruots. *liv* tässä = *henki*).

Luottamus hänen jumalalliseen *lähetykseensä* horjui (ruots. *mission* tässä = *kutsumus*).

Suolistokanava (*tarmkanal* = *suolisto*); *vatsaneste* (*magsaft* = *mahaneste*).

Äidin toivomus oli, että hänen poijastaan tulisi *pappi*; saks. *Geistlicher*).

Aikaveden vaihdellessa oltiin lähellä nousuveden aikaa (p.o. *vuoroveden*, engl. *tide*, ruots. *tidvatten*).

Virosta-suomentaja saa olla varuillaan erehdyksien ja virolaisuusien suhteen. Seuraavat esimerkit ovat kahdesta käännöksestä.

Hän oli aikoinaan *väliin* viron kielen suurin auktoriteetti (p.o. *ehkä*, vir. *vahest*; vir. *vahe* = väli).

Mestarin arvon saaminen muutettiin *aina* vaikeammaksi (p.o. *yhä* vaikeammaksi, vir. *aina* raskemaks).

karhunnahat, p.o. *turkikset*, vir. *karusnahad*.

Kodinkaunistamisliike toi värikkyyttä *kylän* siihenastiseen harmaaseen yleisävyyn (p.o. *maaseudun*, vir. *küla*).

Tasavallan alkuvuosien *mesiviikkoina* (vir. *mesinädal* = *kuherruskaukausi*).

Asukkaiden *mielistelemiseksi* oikeuskoiseen kirkkoon (vir. *meelitamiseks* = *houkuttelemiseksi*).

Polvien mittaisen työn ja vaijan hedelmät (p.o. *sukupolvien* työn ja vaijan).

Pappiskunta virolaistui (vir. *öpetajas-kond* = *papisto*).

Oppikieleksi määrättiin saksa (vir. *öppekeel* = *opetuskieli*).

Pärnu eli *omasta* satamastaan (vir. *oma sadamast* = *satamastaan*).

Tämä usko ei toteutunut *täydessä määrässä* (p.o. ei *täysin* toteutunut; vir. *täiel määräl*).

Muinaisen sivistysrajan *terävyys* (vir. *teravus* tässä = *jyrkkyys*).

Meri-ilmaston *pehmeys* (p.o. *lauhkeus*).

*Pronssi*aika, *rauta*-aika, p.o. *pronssi*-, *rauta*kausi.

Hyvin usein todettiin *kaikkein räikeintä* petosta (p.o. *mitä räikeintä* p.).

Erittäin *tehokkaaksi aseeksi* oli kauppasulku (p.o. *tehokkaana aseena*).

Ne olivat *suuret kauppakeskukset* (p.o. *suuria kauppakeskuksia*).

Suomentaja ei ole huomannut välttää seuraavanlaisista attribuutti-ilmausten virolaisuutta:

Sijaan tuli *Venäjän* järjestelmä (p.o. *venäläinen* j.); *Hollannin* kauppamiehet (p.o. *hollantilaiset* kauppiaat); saavuttanut *Euroopan* kuuluisuuden (p.o. *eurooppalaisen* k.); omakielinen *kirkkokirjallisuus* (p.o. *kirkollinen* k.); *kaupungin*porvarien keskuudessa (paremmin *kaupunkilaisporvarien* k.).

Erilaisia muukalaisuuksia, jotka ilmaisevat sanonnan suomennetuksi:

Hevoset *valjastettiin pois* (p.o. *riisuttiin valjaista*).

Poistettu epäkohdot luovat pitkiä varjoja (p.o. *epäkohtien poistaminen*). Uskottiin *myrkytettyihin kaivoihin* (p.o. *uskottiin kaivojen myrkyttäminen*). Tätä alkuaan kai latinaan palau ettavaa epäloogillisesta sanontaa, josta on ollut Viritäjässä aikaisemmin puhetta (esim. 1940 s. 116), ei pitäisi päästää suomen kieleen.

Hänellä oli mustanäinen, punaposkinen, silmlaseja *kantava* naamari (par. esim.: naamari, *jossa oli* musta nenä, punaiset posket ja silmälasit).

Seinän yläreunassa *huomataan* karvoilla *peitetty* poimu (p.o. seinän yläreunassa *on huomattavissa karvapeitteinen* p.)

Kiinalaisella muurilla ei nykyään ole mitään merkitystä puolustuksessa (p.o. *Kiinan* muurilla).

Luulen että hän pitää sinusta, mutta hän *tekee* sen siksi, että ulkonäkösi miellyttää häntä. — Suomen kielessä ei tehdä-verbiä käytetä tällä tavoin eräänlaisena s-proverbinä l. asemoverbinä. On sanottava tautofoniaa pelkäämättä: mutta hän *pitää* siksi jne.

Ah, minnekä pitääkään minun nousta tämä kaipaus ja ikävöiminen sydämessäni! Kaikilta vuorilta katselen isän ja äitien maihin. Mutta kotia *en löytänyt* mistään. Niin rakastan minä enää ainoastaan lasteni maata, *tuota kaukaisessa meressä*, jota ei vielä ole löydetty. — Tämä Nietzschen sitaatti on kielellisesti saksanvoittoinen ja kaipaa tyylinkin puolesta kohentamista. Korjattuna se voisi kuulua esim.: Ah, minne minun onkaan noustava tämä kaipaus ja ikävä sydämessäni. Kaikilta vuorilta luon silmäni isien ja äitien maihin. Mutta kotia *en ole löytänyt* mistään. Niin rakastan enää vain lasteni maata, *kaukaisessa meressä olevaa*, vielä löytymätöntä.

Jäykkä raskasrakenteinen sanonta pal-

jastaa usein käännöksen olevan kysymyksessä:

Selostaja ei aio väsyttää lukijan kärsivällisyyttä yleisillä *mietelmillä matkustamisen metodista, välttämättömyydestä selvästi käsittää* matkalla tavatut esi- neet; suomalaisemmin esim.: — *esittämällä yleisiä mietelmiä matkustamisen metodista, siitä miten on välttämätöntä* selvästi käsittää jne.

— — hänen kaunispiirteiset, täyteläiset kasvonsa — — tekivät hänestä puettuna valkeaan asetakkiin, valkoisiin ratsastushousuihin, korkeihin kiltonahkisiin ratsastussaappaisiin, joissa oli raskaat kiinnitettävät kannukset, sekä hopeiseen kypärään, hienon ratsuupseerin tyyppin — —, Alkutekstiä näkemättä esiteltäköön seuraava korjaus- ehdotus: Yllään valkoinen asetakki jne. hän kaunispiirteisine, täyteläisine kasvoineen oli hienon ratsuväenupseerin tyyppi.

Kollektiivitaloudet, joita varten tarvittavan koneellisen varustuksen tuli olla saatavana erikoisesti perustetusta moottori- ja traktorikeskuksesta; paremmin esim.: joille varta vasten perustettujen moottori- ja traktorikeskusten tuli hankkia koneet.

Friedin huoneella suurine diplomaattikirjoituspöytineen, kallisarvoisine Bechstein-flygeleineen, leveine kirjajhylyineen, nahalla verhottuine tammihuonekaluineen, monine hirven- ja kauriinsarvineen, hevos- [miel. hevosen-] ja metsästyskuvineen, kodikkaine huonekaluineen oli erikoinen vetovoima. — Tällainen komitatiivien latominen peräkkäin on kakofonista; voisi sanoa esim.: Friedin huoneella, jossa oli suuri diplomaattikirjoituspöytä jne.

Käännösromaaneissa on tavallisesti tällaista puhekieltä: *Jättäkäämme* kaikki kiemurtelet. Syö korkeintaan jotain helposti sulavaa, *Ottoseni*. Sinulla on todellakin erikoiset lahjat havainnollisten vertausten keksimiseen, *Emmaseni*. —

Onko näin teennäisesti puhuvia suomalaisia?

Kun on suomennettava ruotsin virke: *Tanken har domnat, somnat*, on pyrit-

tävä säilyttämään tahallinen soinnutelu tyytymättä käännöksen: *Ajatus on turtana, nukahtanut*. Parempi käännösolisi esim.: *Ajatus on turtana, martaana*.

E. A. S.